

Een herinnering aan wijlen Prof. Dr Joh. Thienemann, DOOR Dr H. W. VAN RHIJN.

„In intimis patet virtus”.

(In den intiemsten kring blinkt de deugd uit.)

Tijdens het gemoedelijke samenzijn na afloop van de geanimeerde voordracht van Prof. Thienemann te Amsterdam in het najaar van 1927, waarbij hij de aanwezigen als het ware uitnoodigde om eens naar Rossitten te komen, bekwam mij reeds de lust om aan deze invitatie te zijner tijd eens gevolg te geven. In het bijzonder trok mij Ulmenhorst gedurende den trektijd en ik besloot dan ook op 10 October 1928 mij derwaarts te begeven in de hoop, dat de professor zich zijn niet officiële uitnoodiging nog zou herinneren.

De tocht met de door twee vlugge paardjes getrokken postkar (niet veel meer dan een groote kist op 4 wielen) was bij heerlijk herfstweer reeds een genot op zich zelf. De reis langs de Kurische Nehrung begon te Sarkau, op 11 km gelegen van Cranz, de laatste badplaats in Oost-Pruisen en duurde ongeveer drie uren. Gedurende dien tijd kon ik reeds volop genieten van een drukken vogeltrek. Bij paal 321 werd op den zandweg halt gehouden en terwijl de eenige mede-passagier op de paarden en op de mail paste, bracht de postbeambte-koetsier mij door struikgewas en langs slingerpaden naar het eenige honderden meters verderop gelegen Ulmenhorst. Een dame trad mij tegemoet en toen zij den bekenden postman zag en mijn naam hoorde, stelde zij zich voor als „Frau Professor” en zeide dat zij haar man, die zijn middagdutje deed, dadelijk zou wekken. Onderwijl maakte ik kennis met „Onkel Max”, een broer van den professor.

Prof. Thienemann, die zich mij nog van het vorige jaar herinnerde, begroette mij vriendelijk, maar was toch min of meer verrast, toen ik hem onomwonden den wensch te kennen gaf behalve te Rossitten zoo mogelijk een paar dagen op Ulmenhorst te willen verblijven. Na een blik van verstandhouding met zijn ega zeide hij „es ist ja noch ein Bett frei” en bood mij toen met een royaal gebaar en zeggende: „Holland musz geehrt worden” aan om een paar dagen later voor een korten tijd bij hem te komen logeeren. Dat Holland geëerd moest worden lag hem waarschijnlijk daarin, dat Nederland tijdens den oorlog een belangrijke bijdrage had geleverd voor den wederopbouw van het door de Russen verwoeste Ulmenhorst. 's Morgens half zeven vertrok ik uit Rossitten en bereikte, na een reis van zeven km met de bekende postkar, weer de halte van Ulmenhorst. Hoornsignalen, waarmede prof. T. gewoon was zijn komende logés te verwelkomen, begroetten mij reeds op het afgesproken uur aan den Rijks zandweg. „Zur Ehre Gottes und Seiner Natur” staat als opschrift boven het sobere houten gebouwtje, dat Ulmenhorst heet. Men treedt het binnen door een open serre, gedoopt met den wijschen naam van „atrium”. Hier was een andere gast, de kunstschilder prof. Ziegler uit Königsberg, bezig een groot schilderij te maken van den professor met op de vuist een voor de Beizjacht afgerichten adelaar, de vleugels uitgespreid.

Rechts van de deur, die altijd openstaat, zat op een berkestam „die gute Hanne”, de oehoe, geboren uit het ei, dat Dr Heinroth in bebroeden staat had ontvangen voor zijn beschrijving van „le grand duc” uit „die Vögel Mitteleuropas”. Indrukwekkend waren de blikken, die de groote goudge oogen op mij wierpen.

Naar binnen gaande moest ik eerst de keuken passeeren, waarin een schouw met een groot houtvuur, dat door Käthe, het dienstmeisje werd verzorgd. Boven het vuur hing een groote koperen ketel, waarin de dagelijks door prof. Th. of diens vrouw geschoten bonte kraaien, vlaamsche gaaien of spreuwen werden gekookt om 's middags „am Speisetisch”, opgedischt in een groote kom, tot gemeenschappelijken vleeschmaaltijd te dienen. Langs een houten schot kwam ik in een open kamerruimte, waar mevrouw Th. met Onkel Max aan een groote ronde tafel gezeten was.

Mijn gastheer noodigde mij uit hier ook aan te zitten voor het ontbijt, dat wel zeer sober was en bestond uit brood besmeerd met reuzel. In plaats van borden werden plankjes gebezigd. Mevrouw met haar dierbaar hondje, „Mottchen” op de schoot monsterde mij om te speuren welken indruk dit alles op mij maakte.

In een nis langs den wand stond een opgezette oehoe, die nog dienst deed bij de kraaienjacht. Temidden van enkele snuisterijen en boeken ontdekte ik een sierkop met het gecalligrafeerde opschrift „Aus dieser Tasse trank der König Friedrich August von Sachsen”. Verder hing bij wijze van schilderij een opgezette houtsnip aan den wand. Omdat het geheel anders te groot zou worden, was in de omlijsting een gat gemaakt, waar de snavel doorheen stak.

Voorals 's avonds bij het heldere schijnsel van een groote petroleumlamp met metalen kap heerschte er een gezellige sfeer in de eenvoudige kamer wanneer prof. Th. van zijn vele ervaringen op ornithologisch gebied vertelde.

Als aan den middag- of avondmaaltijd Käthe ontboden moest worden, zei hij, alhoewel de keuken en de tot alles dienende houten tafel slechts door een houten schot gescheiden waren: „Wollen 'mal schießen” en na den knal van een pistooltje kwam de gedienschte steeds weer onverstoord binnen. Soms stak een Rossittener type zijn hoofd om de altijd openstaande buitendeur, waarop de professor begreep wat er aan de hand was, want dan had „de kraaienbieter” weer een vogel onder zijn net gevangen, die de moeite waard was om te ringen. Prof. Th. nam dan maar vast een eierdopje en vulde dat met de een of andere alkoholische vloeistof. Terwijl de „bieter” zich zijn borrel liet smaken, ringde prof. Th. vlug de meeuw of roofvogel, die hem was overgereikt. Eenmaal waren hem tegelijkertijd vier levende zeearenden gebracht, die geringd de vrijheid herkregen.

Bij den dichten rook van de door mij medegebrachte hollandsche tabak en sigaren en onder het genot van een „Bols” vertelde prof. Th. gaarne van zijn proeven op het gebied van den ooievaarstrek met 27 jonge ooievaars in 1926 en 75 stuks in 1927. Hij wilde te weten komen of de jonge dieren, die pas werden losgelaten na het vertrek der ouden, dezelfde treklijn zouden volgen en hield ze daartoe te Rossitten vast, totdat de andere ver-

trokken waren. Ook kon hij met enthousiasme spreken over de africhting van roofvogels voor de Beiz-jagd, die door hem een paar jaren geleden weer ter hand was genomen.

's Avonds half elf gingen de gasten buiten-om met de kaars de zoldertrap op om hun uiterst primitieve logeerkamertje op te zoeken en moesten dan rakelings de drie Beizvogels passeeren: een keizerarend, een havik en een slechtvalk, die op hun rekken zaten te dutten. En als we dan op onzen gewonen stroozak, vlak onder het schuine dak, trachtten de meest geschikte houding te vinden om den slaap te vatten, slaagden we daarin slechts langzaam vanwege de phantasieën, die in ons even tevoren waren opgewekt door de boeiende verhalen van prof. Thienemann of door de demonstraties van de Beiz-jagd onder de kundige leiding van Onkel Max. Ook de pijn aan mijn beenen was niet bevorderlijk voor een spoedig inslapen, want tweemaal had bij het passeeren de keizerarend met succes een aanval ondernomen op mijn scheenen, die niet zooals die van Onkel Max door beenkappen beschermd waren.

Tijdens mijn bezoek kwam het gesprek herhaaldelijk op den jeugd- en boezemvriend Herr Rittergutsbesitzer E. Ulmer, uit Quanditten in Oost-Pruisen, naar wien, omdat hij de oorspronkelijke stichter was van het huisje, Ulmenhorst genoemd was.

Een gelukkig toeval wilde, dat deze juist tijdens mijn verblijf zijn komst aankondigde. Hij kwam op Zondag en aangezien ik dien dag, omdat de postkar niet reed, onmogelijk kon vertrekken, had ik nog juist het genoeg met Herr Ulmer kennis te maken en met hem het sobere slaapkamertje te deelen.

Met de komst van den nieuwen gast bereikte de geanimeerdheid van de gesprekken aan de ronde tafel het hoogtepunt. Vooral allerlei jachtverhalen deden de ronde en men verheugde zich reeds op de houtsnippenjachten, die de volgende dagen gehouden zouden worden.

Den laatsten avond van mijn verblijf werd Holland „nochmals geehrt” en met een hartelijken speech onder een glas Moezelwijn bedankte prof. Th. nogmaals voor den krachtdadigen financieelen steun bij den wederopbouw van „Ulmenhorst”, het tegenwoordige-, waarin wij thans met den oorspronkelijken stichter deze historische oogenblikken beleefden. De stemming en de sfeer in het eenvoudige kamertje met het gezin Thienemann en hun vriend Ulmer zal mij steeds onvergetelijk bijblijven.

Door den plotseligen dood van den alom bekenden en beminden „Vogel-professor” behoort dit alles nu helaas tot de geschiedenis.

Zooals ik met de trompet 's Vrijdagsochtends verwelkomd was, werd mij ook op Maandag bij mijn vertrek met een fanfare uitgeleide gedaan en pas toen de postkar de bocht in den weg naar Sarkau inreed, verstomde het geluid.

In den loop van 1929 nam prof. Thienemann in verband met zijn leeftijd ontslag en vestigde zich metterwoon te Rossitten. Het intieme karakter van Ulmenhorst veranderde daarmee in sterke mate, hetgeen ik ondervond, toen ik vijf jaar later nog eens op het oude plekje terug kwam.

Met het heengaan op 12 April 1938 van dezen vriendelijken, humoristischen en verdienstelijken man, de ontdekker van Rossitten en de stichter van het trekstation, behoort de door mij beleefde, landelijk-gemoedelijke sfeer voor goed tot het verleden.

Literatuur

A. Menegaux (†), *Les oiseaux de France*, Vol. 3. Passereaux (tome I). 64 planches coloriées d'après les aquarelles de J. Eudes. 16 planches noires et 42 figures dans le texte. — *Paul Lechevalier*, Paris, 1937. De beide vorige deeltjes bespraken we reeds (zie dit tijdschr., 6, 1933, p. 38 en 7, 1935, p. 134). Thans worden behandeld Coraciidae, Alcedinidae, Meropidae, Upupidae, Caprimulgidae, Macropterygidae, Hirundinidae, Muscicapidae, Troglodytidae, Bombycillidae, Laniidae, Prunellidae en Turdidae. Wat ik over de vorige deeltjes heb gezegd, geldt ook in volle omvang voor het 3e: de gekleurde afbeeldingen zijn merendeels alleronnatuurlijkst en ook thans weer is er naast de platen geen ruimte genoeg voor de beschrijving en wordt die telkens elders voortgezet. Verder staan ook thans de platen weer door elkaar: *Turdus dauma* staat tussen *Delichon urbica* en *Riparia riparia*; *Luscinola melanopogon* tussen *Turdus torquatus* en *Turdus philomelos*; *Hypolais polyglotta* is afgebeeld op plaat 187 en *Hypolais icterina* op plaat 195, etc. Naast de titelpagina is het portret van den auteur afgebeeld, die in 1937 is overleden. (t. K.).

Franz Groebels, Heinrich Kirchner und Friedrich Moebert, Ornithologische Hilfstabellen. — Verlag Hans Broermann, Berlin, sine anno. 19 blz.; R.M. 1.50.

Deze tabellen, die in 1936 in het sedert tot „Deutsche Vogelwelt” omgedoopte Ornith. Monatsschrift verschenen, zijn thans, verder bijgewerkt en aangevuld, apart uitgegeven. Zij zijn, volgens het woord vooraf, samengesteld naar de nieuwste literatuur, maar berusten deels ook op eigen waarnemingen. Na de latijnse en de duitse naam en het voorkomen in Duitsland — aangegeven met de woorden broedvogel, wintergast etc. — volgen de rubrieken: Körpergewicht (in grammen, soms apart voor de twee sexen), Eizahl im Gelege (met vaak hoge aantallen, die mogelijk op afkomst van 2 wijfjes wijzen, tussen haakjes), Frischvollgewicht des Eies (in grammen en hoofdzakelijk naar gegevens uit de coll. Moebert), Eilänge x Eibreite (meestal maxima en minima, soms alleen gemiddelden), Wer brütet?, Legeabstand in Tagen, Brüten vom wievielten Ei an?, Brutdauer in Tagen, Zeit bis z. Flüggewerden in Tagen (soms met aparte opgave van tijdstip, waarop het nog niet vliegvlugge jong het nest reeds verlaat). Ongetwijfeld zullen deze tabellen, waarvan de samenstelling een wel zeer tijdrovende arbeid moet zijn geweest, vooral voor waarnemers, die zelf niet over voldoende literatuur beschikken, maar ook voor anderen, een hoogst welkome aanwinst zijn en tevens een prikkel om eigen waarnemingen als correctie of aanvulling aan de vaktijdschriften in te zenden. (t. K.).

W. Wuczetitz and A. Tugarinov, Seasonal distribution and migration of Ducks (subfam. Anatinae) on the base of bird ringing in the U.S.S.R. — Central Bureau for Bird Ringing, Moscow, 1937.

I. The Mallard, *Anas platyrhynchos* L.

Russisch (p. 1—46), met engelse samenvatting (p. 47—49) en, eveneens in